टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

19E

संस्कृत विशारद (बी.ए.) – बहिःस्थ

परीक्षा : मे– २०२४

सत्र ३ रे

विषयः व्याकरण – ३ (19E431)

दिनांक :३०/०५/२०२४ **गुण :८०** **वेळ : दु .२.०० ते ५.००**

सूचना : १) उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात. २) सर्व प्रश्न अनिवार्य.

प्र.१. चत्वारि सूत्राणि स्पष्टीकुरुत। (२०)

१. हलन्त्यम्। २. एचोऽयवायावः। ३. अकः सवर्णे दीर्घः।
४. एङः पदान्तादति। ५. यथासंख्यमनुदेशः समानाम्।

प्र.२. चतस्रः संज्ञाः स्पष्टीकुरुत। (२०)

१. संयोगः २. वृद्धिः ३. टि ४. प्रत्याहारः ५. प्रगृह्यम्

प्र.३. पञ्चानां रूपपरिचयं कुरुत। (०५)

१.चन्द्रमसि २. भवन्ति ३. गुणान् ४. श्रुतः ५. गृहीत्वा ६. अस्ति ७. उक्त्वा

प्र.४. पञ्चानां सामासिकपदानां विग्रहं कृत्वा समासनामानि लिखत। (०५)

१.स्वमित्रम् २. महावृक्षः ३. सुवर्णहारः ४. भीमार्जुनौ
५. अशक्यम् ६. करप्राप्यम् ७. दैवरक्षितः

प्र.५. पञ्च वाक्यानि सूचनानुसारं परिवर्तयत। (०५)

१) शिक्षिका पाठं पाठयति। (वाक्यं बहुवचने परिवर्तयत।)
२) अहं गजाननं नमामि। । (नमामि इत्यस्य स्थाने नमः अव्ययस्य उपयोगं कृत्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)
३) परिमाणेन विना चित्रमाकर्षकं न भवति। (वाक्यं लङ्लकारे परिवर्तयत।)
४) अवन्तीनगरस्य बहिः आसीत् विशालं रमणीयम् उद्यानम्।(अशुद्धिम् अन्विष्य वाक्यं शुद्धं कृत्वा लिखत।)
५) महाक्रान्तिः एषा।(महाक्रान्तिः इत्यस्य स्थाने परिवर्तनम् इति शब्दं लिखित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)
६) कैकेय्या रामः वने प्रेषितः।।(वाच्यपरिवर्तनं कुरुत।)
७) त्वम् अनेन मार्गेण गच्छ। (त्वं स्थाने भवान् इति कर्तृपदं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)

प्र.६. पञ्च सन्धीन् विघटयत। (०५)

१. वरदानमेव २. साक्षरोऽपि ३. यज्जलम् ४. विद्यालयेष्वपि

५. निर्माणेऽपि　　　　　　६. स्मर्तव्यमिदम्　　　　　　७. तच्छ्रुत्वा

प्र.७. त्रयाणां श्लोकानामनुवादं माध्यमभाषया कुरुत। **(०६)**

१) घटं भिन्द्यात् पटं छिन्द्यात् कुर्याद्रासभरोहणम्।
येन केन प्रकारेण प्रसिद्धः पुरुषो भवेत्।।

२) न हि वैरेण शाम्यन्तीह कदाचन।
अवैरेण च शाम्यन्ति एष धर्मः सनातनः।

३) ते शतं हि वयं पञ्च स्वकीये विग्रहे सति।
परैस्तु विग्रहे प्राप्ते वयं पञ्चाधिकं शतम्।।

४) उत्तमो नातिवक्ता स्यादधमो बहु भाषते।
सुवर्णे न ध्वनिस्तादृग्यादृक्कांस्ये प्रजायते।।

प्र.८. संवादस्य अनुवादं माध्यमभाषया कुरुत। **(०४)**

(अनन्यमानसं विचिन्तयन्तं निजसुपुत्रमवधार्य महिषी चन्द्रमतिः पृच्छति।)

चन्द्रमतिः– वत्स चिरं जीव। केन कारणेन म्लानमुखः सचिन्तः दृश्यसे?

यशोधरः– (स्वगतम्) कथमिदानीं हृच्छल्यं निवेदयामि। भवतु।(प्रकाशम्) अम्ब, प्राप्तायामुषसि स्वप्नमेकमश्यम्।

चन्द्रमतिः– तेन हि सत्वरं कथय।

यशोधरः– श्रुणोतु कश्चन निशाचरः मन वक्षोदेशे निषण्णः। स आह, राज्यभारं पुत्रे निधाय यतिर्भूत्वा तपोवनमाश्रय इति।

प्र.९. अधोलिखितं गद्यांशं संस्कृतेन अनुवदत। **(१०)**

भारतदेशाने सर्व जगाला दिलेली अनमोल भेट म्हणजे पंचतंत्र हा ग्रंथ. विष्णुशर्मा नावाच्या विद्वानाने तो रचला. त्याने राजपुत्रांचा कल ध्यानात घेतला. आणि त्यांना पशुपक्ष्यांच्या गोष्टी सांगितल्या. मनोरंजनातून शिकवण हे तंत्र त्याने वापरलं. कथांच्या माध्यमातून राजपुत्रांना शहाणं केलं.